

คุณลักษณะของคนดีตามหลักค่านิยม 12 ประการ Characteristics of a Good Person According to the 12 Principles of Values

¹มานิตา รักชัย ²สุรัชชัย แก้วคุณ ³พระมหาสมบุญ สุธมโม

¹Manita Rukchai ²Surachai Kaewkoon ³Phramaha Somboon Sudhammo

^{1,2,3}คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3}Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding author, e-mail: nomototakada@gmail.com

Received May 28, 2025; Revised June 7, 2025; Accepted: December 30, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ 1) คุณลักษณะของคนดีตามหลักค่านิยม 12 ประการ 2) พัฒนาพฤติกรรมที่สะท้อนถึงคุณลักษณะความเป็นคนดี และ 3) ประเมินและรับรองระบบการพัฒนาคูณลักษณะความเป็นคนดี ผลการศึกษาพบว่า 1. คุณลักษณะของคนดีตามหลักค่านิยม 12 ประการ พบว่า (1) ความเป็นคนดี หมายถึง ลักษณะผู้ที่ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมภายในจิตใจ และแสดงออกผ่านพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่คนส่วนใหญ่ยอมรับ (2) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ แบ่งขั้นการพัฒนาจริยธรรมเป็น 3 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนจริยธรรม ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติตามคำสั่งและขั้นที่ 3 ขั้นยึดหลักแห่งตน (3) วิธีการพัฒนาความเป็นคนดีและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ 1) การให้ความรู้ขั้นสูงสุด 2) การอบรมทางศาสนา 3) การให้แสดงบทบาท 4) ใช้อิทธิพลกลุ่มให้คล้อยตามและ 5) การให้เลียนแบบจากตัวแบบ 2. แนวทางพัฒนาพฤติกรรมที่สะท้อนถึงคุณลักษณะความเป็นคนดี พบว่า แนวทางที่ 1 สอนให้เข้าใจ ปฏิบัติจริง แนวทางที่ 2 กระบวนการสอนต่อเนื่องช่วยให้ผู้เรียนยอมรับไปปฏิบัติ แนวทางที่ 3 ใช้รูปแบบการสอนหลากหลายวิธีและจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน รวมทั้งใช้อุปกรณ์การสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมและ 3. ประเมินและรับรองระบบการพัฒนาคูณลักษณะความเป็นคนดี พบว่าเกณฑ์ระดับจริยธรรมตามแนวคณะกรรมการโครงการศึกษาจริยธรรมไทย แบ่งระดับจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ทำความดีเพื่อประโยชน์ตนเอง (2) ทำความดีเพื่อผู้อื่นและ (3) ทำความดีเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม

คำสำคัญ: คุณลักษณะของคนดี; ตัวบ่งชี้; คุณลักษณะความเป็นคนดี; หลักค่านิยม 12 ประการ

Abstract

The purpose of this article is 1) to present characteristics of a good person according to the principles of 12 values. 2) To develop behavior that reflects the characteristics of a good person. and 3) To evaluate and certify the system for

developing the characteristics of a good person. The results of the study found 1. Characteristics of a good person according to the principles of 12 values. It was found that (1) being a good person refers to the characteristics of a person who has morality and ethics within the mind and expresses it through positive behavioral indicators that most people accept. (2) Piaget's theory of ethical development. Divide the stages of ethical development into 3 stages: Step 1 is the pre-ethical step, Step 2 is following orders, and Step 3 is the step of adhering to one's principles. (3) Methods for developing good people and promoting morality and ethics include 1. providing the highest level of knowledge, 2. religious training, 3. giving roles, 4. using group influence to conform and 5. imitating from role models. 2. Develop behavior that reflects the characteristics of being a good person. It was found that Method number 1 teaches understanding and actual practice. Method number 2 is a continuous teaching process that helps learners accept and practice. Method number 3 uses a variety of teaching methods and organizes activities for teaching and learning. Including using teaching materials to give students direct experience and participation in activities. 3. Assessing and certifying the system for developing good person characteristics, it was found that the ethical level criteria were in line with the Thai Ethics Study Project Committee. Divided into 4 levels of ethics: (1) Do good deeds for your own benefit, (2) Do good deeds for others, and (3) Do good deeds for the benefit of society as a whole.

Keywords: Characteristics of a Good Person; Indicators; Good Character Traits; The 12 Principles of Values

บทนำ

สังคมไทยยุคสมัยปัจจุบันกำลังประสบวิกฤตทางด้านคุณธรรม คนในสังคมขาดคุณธรรมและจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น นายเทียนฉาย กีระนันท์ ประธานสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) กล่าวปาฐกถาพิเศษ เรื่อง คุณธรรมสร้างคนสร้างชาติ ในระหว่างการสัมมนาสมัชชาคุณธรรมประเทศไทยฯ วันที่ 26 มี.ค.2557 ที่โรงแรมเซ็นทารา ศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะว่า ปัญหาใหญ่สุดขณะนี้ คือ การทุจริต ประพฤติมิชอบ สังคมไทยที่กำลังเผชิญกับปัญหามากมาย จนกล่าวได้ว่าเมืองไทยป่วย อาการเจ็บป่วยของสังคมไทย มีพื้นฐานมาจากการขาดคุณธรรม วิธีแก้ต้องเริ่มจากการหันกลับมาดูตัวเอง เพื่อตรวจสอบอาการเจ็บป่วย สมัชชาคุณธรรมเชื่อว่า 3 ตัว ที่จะช่วยแก้อาการป่วยของแผ่นดินได้ คือ ความดี ซื่อตรง ซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ แต่ความยากของการรักษาอยู่ที่การเอาคุณธรรมไปทำความเข้าใจกับคนให้ปฏิบัติ การแก้ปัญหาคนขาดคุณธรรม ด้วยการออกกฎหมายไม่ได้ผล ต้องเรียนรู้ด้วยตัวเอง หันกลับมาดูตัวเอง เรียนรู้ปัญหาแล้วหาทางแก้ร่วมกัน ขอให้มีความสำคัญกับคำว่า พลเมือง ซึ่งหมายถึงทุกคนที่มีหน้าที่ร่วมกัน (ไทยรัฐ, 2568) จากข้อมูลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในปีงบประมาณ 2566 พบว่า เด็กและเยาวชนก่อคดีเกี่ยวกับชีวิต

และร่างกายมากถึง 3,330 คติ เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ที่มีเพียง 2,098 คติ เด็กและเยาวชนใช้อาวุธ ก่อความรุนแรงเพิ่มขึ้นด้วย ผลสะท้อนจากคดีเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิดที่เพิ่มขึ้น จาก 867 คดีจากปี 2562 เป็น 1,683 คดี ในปี 2566 ผู้กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยเมื่อแบ่งผู้กระทำผิดตามช่วงอายุ จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่มีอายุ 15-17 ปี คิดเป็นร้อยละ 80 ขณะที่ ร้อยละ 20 เป็นผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กอายุ 11-14 ปี และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (การเมือง, 2568) พบว่า 1) การเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ร้อยละ 70.7 ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ ร้อยละ 53.8 ถูกลงโทษด้วยความรุนแรง 2) เมื่อถูกบูลลี่ ร้อยละ 42.9 อยากตอบโต้เอาคืน ร้อยละ 26.3 เครียด ร้อยละ 15.7 ไม่อยากไปโรงเรียน 3) อยู่ในแหล่งมั่วสุม ทะเลาะวิวาทประจำ ร้อยละ 79.1 4) เลียนแบบสื่อเนื้อหาไม่เหมาะสม ร้อยละ 57.6 5) ก่อคดีเกี่ยวกับเพศ อาวุธและระเบิด ร้อยละ 85.3 (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2566) นอกจากนี้ จากการสะท้อนปัญหาของนักเรียนและครูพบว่า ในปัจจุบันนักเรียนยังมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ พฤติกรรมขาดวินัย เช่น มาสาย หนีเรียน แต่งกายไม่ถูกระเบียบ ใช้โทรศัพท์มือถือถือติดกาลเทศะ ไม่ใส่หมวกกันน็อค พฤติกรรมขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น เข้าแถว-เดินแถวไม่เป็นระเบียบ ไม่มีสัมมาคารวะ พูดคำหยาบ พฤติกรรมขาดความรับผิดชอบ เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ลอกการบ้าน ไม่ส่งการบ้าน ดิต 0 (=คะแนนไม่ถึง 50) ร. = ส่งงานไม่ครบ, ขาดสอบ, มส = ไม่มีสิทธิ์สอบ ขาดเรียนเยอะเกิน, มผ = ไม่ผ่านเกณฑ์กิจกรรม, ไม่ปิดน้ำ-ไฟหลังเลิกใช้ ไม่รักษาความสะอาดในโรงเรียน ขาดจิตสำนึกสาธารณะ พฤติกรรมขาดความซื่อสัตย์สุจริต ฯลฯ

กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ดูแลด้านการศึกษาโดยตรง ได้เห็นถึงความสำคัญที่จะต้องพัฒนาคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ดังจะเห็นได้จากการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 8 ประการไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้แก่ (1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ (2) ซื่อสัตย์สุจริต (3) มีวินัย (4) ใฝ่เรียนรู้ (5) อยู่อย่างพอเพียง (6) มุ่งมั่นในการทำงาน (7) รักความเป็นไทย และ (8) มีจิตสาธารณะ และกระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความสำคัญที่จะสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ พัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่สร้างความมั่นคงแก่ประเทศชาติและแก้ไขวิกฤตของสังคมอย่างยั่งยืน โดยให้คนในชาติมีค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ บทความนี้จะนำเสนอในประเด็น ความหมายของคนดี แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นคนดี แนวทางการพัฒนาความเป็นคนดีในสถานศึกษา

บทความนี้จึงเป็นการวิเคราะห์คุณลักษณะคนดีทั้ง 12 ประการด้วยการใช้ทฤษฎีการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวรวมถึงกระบวนการตรวจสอบคุณลักษณะเหล่านั้นให้เห็นถึงผลที่เกิดจากการคุณลักษณะเหล่านั้นให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นต่อไป

คุณลักษณะของคนดีตามหลักค่านิยม 12 ประการ

1. ความหมายของคนดี ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมาย คนดี หมายถึง คนมีคุณความดี คนที่มีคุณธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) รวมถึง บุญมี แทนแก้ว กล่าวว่า คนดี หมายถึง คนที่มีความนิยมไม่เจือปนด้วยความโลภ ความโกรธ และความหลงผิด หรือสิ่งที่กระทำลงไปแล้วตนเองไม่เดือดร้อนและเป็นประโยชน์ (บุญมี แทนแก้ว, 2550) ดังนั้นการเป็นคนดี หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมของความมีวินัยและค่านิยมประชาธิปไตย (ธิดารัตน์ จันทะโก, 2556) ที่มีลักษณะ

ผู้ที่ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นคุณงามความดีภายในจิตใจและแสดงออกผ่านพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่คนส่วนใหญ่ยอมรับ (วนิดา ไหมพรม, 2560) และคุณลักษณะความเป็นคนดี ทางพระพุทธศาสนาเรียก สัปปุริสธรรม หมายถึง คุณสมบัติคนดี 7 ประการ ได้แก่ 1) ฉั่มมัญญุตตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ 2) อตถัญญุตตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล 3) อตตัญญุตตา รู้จักตน 4) มัตตัญญุตตา รู้จักประมาณ 5) กาลัญญุตตา รู้จักกาลเวลา 6) ปริสัจญุตตา รู้จักชุมชน/สังคม และ 7) บุคคสัจญุตตา รู้จักบุคคล (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543) สรุปได้ว่า ความเป็นคนดี หมายถึง ลักษณะผู้ที่ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นคุณงามความดีภายในจิตใจและแสดงออกผ่านพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่คนส่วนใหญ่ยอมรับ เป็นการปฏิบัติตามระเบียบ กติกา ข้อตกลง และกฎเกณฑ์ของโรงเรียน ชุมชนและสังคม โดยถูกบ่มเพาะ กล่อมเกลา ทำให้เป็นความเคยชินในจิตใจได้สำนึกของผู้ปฏิบัติ มีความประพฤติชอบด้วยกายวาจาและใจ ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองขึ้นในสังคม

2. แนวคิดในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดี พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ในโอกาสสปีดเทคสกาล วันที่ 1 มกราคม 2522 ความตอนหนึ่งว่า ..เด็กเป็นผู้ที่ได้รับช่วงทุกสิ่งทุกอย่างต่อจากผู้ใหญ่ รวมทั้งภาระรับผิดชอบในการดำรงรักษา อิสระภาพและความสงบสุขของบ้านเมือง ดังนั้น เด็กทุกคนจึงสมควรและจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม ให้มีความสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ต่าง ๆ พร้อมทั้งการฝึกหัด ขัดเกลาจิตใจให้ประณีต ให้มีความศรัทธามั่นคงในคุณความดี มีความประพฤติเรียบร้อยสุจริต และมีปัญญาฉลาดแจ่มใสในเหตุในผล หน้าที่นี้เป็นหน้าที่ของทุกคน ที่จะต้องร่วมมือกันกระทำโดยพร้อมเพรียงสม่ำเสมอ พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร ที่กล่าวว่า การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน ได้แก่ 1. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง 2. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง-มีคุณธรรม 3. มีงานทำ-มีอาชีพ 4. เป็นพลเมืองดี แนวทางปฏิบัติในการ ‘มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง-มีคุณธรรม’ ได้แก่ 1. มีรู้จักแยกแยะ ผิด-ชอบ-ชั่ว-ดี 2. ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม 3. ปฏิเสธสิ่งที่ผิด สิ่งชั่วร้าย 4. ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560) ดังนั้น ลักษณะ สรวิวัฒน์ กล่าวว่า แนวคิดการควบคุมตนเอง เป็นการรู้จักควบคุมจิตใจตนเองให้อยู่ในแนวทางที่ตนต้องการ มีการบังคับใจตนเองให้เป็นไปทางที่เราตั้งจุดมุ่งหมายไว้หรือในทางที่ชอบที่ควร กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีความตั้งใจจริง บุคคลนั้นย่อมสามารถเอาชนะใจของตนเองได้ (ลักษณะ สรวิวัฒน์, 2556) รวมถึง วิทยากร เชียงกูล กล่าวว่า แนวคิดทางสังคมวิทยา เป็นการที่บุคคลเป็นสัตว์สังคมทำให้บุคคลต้องมีกลุ่มเพื่อน มีการดำเนินชีวิตโดยการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อน เมื่อบุคคลได้รับการชักชวนให้ดำเนินชีวิตด้วยการทำสิ่งต่างๆ ร่วมกัน บุคคลจะมีการรับรู้ความคิดและความคาดหวังจากกลุ่มเพื่อน ทำให้บุคคลมีความพยายามจะปฏิบัติตามตามที่กลุ่มเพื่อนต้องการ เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน รวมถึงการสร้างความเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มเพื่อน แต่ในทางกลับกันถ้าบุคคลไม่พยายามปฏิบัติตามที่กลุ่มเพื่อนต้องการ อาจทำให้บุคคลมีความแตกแยกในกลุ่มเพื่อน อาจถูกข่มเหงรังแกกันในกลุ่มเพื่อน ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมเสี่ยงไปในทางลบได้ (วิทยากร เชียงกูล, 2552)

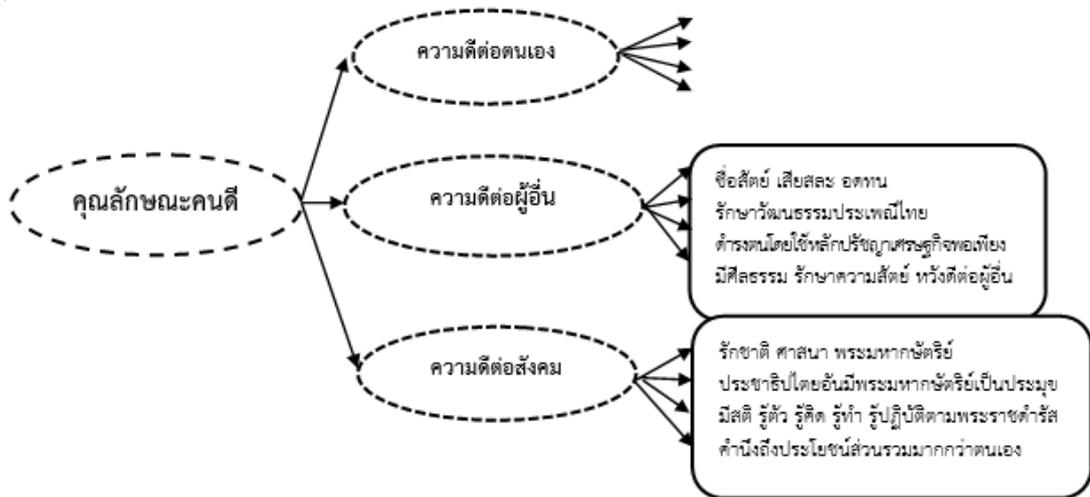
ดันตัน (Dunton) สรุปแนวคิดที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัยว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักและความอบอุ่น มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับของเด็กในขณะที่การปกครองแบบ

เข้มงวดของพ่อแม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับต่ำของเด็ก นอกจากนี้ ยังพบว่าเด็กที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงจะมีภูมิปัญญาและความสามารถสูงด้วย (Donton, 1989)

รัตนากร วงศ์ศรี สรุพบว่า การปลูกฝังและหล่อหลอมเพื่อให้นักเรียน นักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรมครบถ้วน และเหมาะสมตามความมุ่งหมายของการศึกษา ในแผนการศึกษาแห่งชาติต้องการดำเนินการให้ครบถ้วนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน แหล่งที่จะหล่อหลอมจริยธรรมแก่นักเรียน นักศึกษาโดยรวม ในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อม และสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา การบริหารจัดการ และการให้บริการในสถานศึกษา มีสื่อและเครื่องมือที่ช่วยในการสืบค้นข้อมูลที่หลากหลาย เช่น วิดีทัศน์ ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง (รัตนากร วงศ์ศรี, 2550) เพราะฉะนั้น ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เป็นทฤษฎีการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ ที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมและมีอิทธิพลต่อตนเอง บุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านใดด้านหนึ่ง หรือบุคคลที่มีชื่อเสียง ย่อมทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นเพิ่มมากขึ้น ทำให้บุคคลมีการเลียนแบบโดยการแสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้นออกมา (ฉัฐกร อินทุยศ, 2556)

3. ทฤษฎีส่งเสริมคุณลักษณะความดี องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นคนดี ประกอบด้วยองค์ประกอบดังภาพที่ 1

ภาพประกอบ 1 องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นคนดี

3.1) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจท์ (Piaget's theory of moral development)

Jean (1962) นักจิตวิทยาชาวสวิตเซอร์แลนด์ เป็นผู้ริเริ่มความคิดที่ว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ย่อมขึ้นอยู่กับความฉลาดที่จะทำให้รับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่างๆ ทางสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้นๆ เขาเชื่อว่าจริยธรรมเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน (Complex Process) ระหว่างความรู้ ความรู้สึก และการสร้างในการศึกษาค้นคว้าเขาพบว่าเด็กจะพัฒนาการทางสติปัญญาได้ถึงขั้นสูงสุดเมื่ออายุประมาณ 8-10 ปี

ดังนั้น พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กจะบรรลุถึงขั้นสูงสุดเมื่ออายุประมาณ 8-10 ปี เช่นเดียวกัน เพียเจต์ได้แบ่งขั้นการพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์เป็น 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนจริยธรรม เริ่มตั้งแต่เด็กแรกเกิดจนถึง 2 ขวบ ในขั้นนี้เด็กยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมอย่างละเอียด มีแต่ความต้องการทางกาย ซึ่งต้องการที่จะได้รับบำบัดโดยไม่คำนึงถึงกาลเทศะ เมื่อเด็กมีความสามารถในการพูดก็จะเริ่มเรียนรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อบุคคลอื่น

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติตามคำสั่ง เริ่มตั้งแต่อายุ 2 ถึง 8 ปี เด็กจะมีพัฒนาการในขั้นปฏิบัติตามคำสั่ง มีความเกรงกลัวผู้ใหญ่ และเห็นว่าคำสั่งของผู้ใหญ่คือสิ่งที่ตนต้องการทำตาม

ขั้นที่ 3 ขั้นยึดหลักแห่งตน เกิดจากการพัฒนาทางสติปัญญาและมีประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อนเด็กด้วยกัน ความเกรงกลัวอำนาจภายนอกกลายเป็นหลักภายในจิตใจเด็กเกี่ยวกับความยุติธรรม เมื่อเด็กพบว่ากฎเกณฑ์ทางศีลธรรมที่บ้าน ทางโรงเรียน และทางสังคมแตกต่างกันจะตัดสินใจเลือกเกณฑ์เอง โดยปรับเกณฑ์ทั้งหลายเข้าด้วยกัน

เกณฑ์จากการแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ จากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ สามารถแบ่งหลักการพัฒนาทางจริยธรรมเป็น 2 ระดับคือ ระยะเวลายึดหลักจริยธรรมจากผู้อื่น และระดับยึดหลักจริยธรรมของตนเอง ถ้าอาศัยทฤษฎีเพียเจต์มาพิจารณาผลการตอบสามารถจะให้คะแนนเพียง 2 ระดับ คือระดับคะแนนต่ำ เมื่อผู้ตอบให้เหตุผลการตอบโดยยึดปริมาณการกระทำเป็นสำคัญ ไม่ได้ให้เหตุผลทางเจตนาของผู้กระทำ ระดับคะแนนสูง เมื่อผู้ตอบให้เหตุผลคำนึงถึงความยุติธรรมและพิจารณาผลการกระทำว่ามีเจตนาด้วยหรือไม่

3.2) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก Kohlberg (1969) ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมโดยศึกษาตามแนวทฤษฎีของเพียเจต์แล้ว พบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ส่วนมากไม่ได้บรรลุถึงขั้นสูงสุดเมื่ออายุ 10 ปี แต่จะมีพัฒนาการอีกหลายขั้นตอน จากอายุ 11 ปี ถึง 25 ปี โคลเบอร์กเชื่อว่า การบรรลุสติภาวะเชิงจริยธรรมของบุคคล จะแสดงออกทางการให้เหตุผลทางจริยธรรม ซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่ง เป็นเหตุผลที่ลึกซึ้งบริสุทธิ์ มีลักษณะเป็นสากล กว้างขวาง มีหลักการไม่ขัดแย้ง ไม่เข้าข้างตนเอง และเป็นอุดมคติ โคลเบอร์ก ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมเป็น 3 ระดับ คือ

1) ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional Level) เป็นระดับที่บุคคลดำเนินตามบทบาท ถูกต้องและไม่ถูกต้อง บุคคลจะสนองตอบกฎเกณฑ์โดยกระทำตามผู้ที่มีอำนาจเหนือตนและพิจารณาสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับถูกลงโทษหรือการได้รับรางวัล พัฒนาการระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นหลบหลีกการลงโทษ (The Punishment and Obedience Orientation) ช่วงอายุ 2-7 ปี ในขั้นนี้ใช้หลักการหลีกเลี่ยงมิให้ได้รับโทษจากการกระทำ เด็กจะทำดีตามกฎเกณฑ์ผู้ที่มีอำนาจเหนือตน และอยู่ใต้อำนาจของผู้ใหญ่เพราะกลัวการถูกลงโทษ ถ้าถูกลงโทษในสิ่งที่กระทำเด็กจะไม่กระทำอีก แต่ถ้าไม่ได้รับการลงโทษในสิ่งที่กระทำเขาจะทำอีก ขั้นที่ 2 ขั้นแสวงหารางวัล (The Instrumental Relativist Orientation) ช่วง 7-10 ปี ในขั้นนี้เด็กไม่ได้คิดว่ากฎระเบียบเป็นสิ่งที่แน่นอนตายตัว ถือความพอใจของตนเองเป็นหลักในการตัดสินใจกระทำตามใจตนเอง จะเห็นความสำคัญของการได้รางวัลหรือคำชมเชยซึ่งเป็นแรงจูงใจให้กระทำความดี

2) ระดับกฎเกณฑ์ (Conventional Level) เป็นระดับที่เด็กจะเห็นความสำคัญของหน้าที่ ความรับผิดชอบของกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ เช่น ครอบครัว กลุ่มชนหรือชาติ เด็กจะสนับสนุนการกระทำและอ้างเหตุผลสนับสนุนตามสังคม รู้จักรักษากฎเกณฑ์ จะไม่กระทำความผิดเพราะต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ พัฒนาการระดับนี้แบ่งเป็น 2 ชั้นคือ ชั้นที่ 1 ชั้นทำตามสิ่งที่คนอื่นเห็นว่าดี (The Interpersonal Concordance Orientation) ช่วงอายุ 10 -13ปี ในขั้นนี้เด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นซึ่งเข้าใจว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่คนดีควรกระทำ เด็กจะกระทำในสิ่งที่ตนเองคิดว่าคนอื่นจะเห็นด้วยและพอใจเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนฝูง เพราะต้องการยอมรับจากผู้อื่นชั้นที่ 2 ชั้นการกระทำตามหน้าที่และระเบียบทางสังคม (The law and order Orientation) ช่วงอายุ 13-16ปี ความคิดขยายกว้างขึ้น ครอบคลุมระเบียบสังคมต่างๆ ไป บุคคลจะเข้าใจในกฎเกณฑ์ บรรทัดฐานของสังคม ตลอดจนบทบาท และหน้าที่ที่พึงปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อกลุ่มสังคมของตน

3) ระดับเหนือกฎเกณฑ์หรือระดับหลักการ (Postconventional Level) ระดับนี้บุคคลจะเข้าใจถึงค่านิยม คุณค่าทางจริยธรรม หลักเกณฑ์ที่นำไปใช้โดยพิจารณาถึงสภาพการณ์ที่แตกต่างกันออกไป พยายามเลียนแบบค่านิยมทางศีลธรรมจรรยาสาธก ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางเหมาะสมและเที่ยงธรรม ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 ชั้นการมีเหตุผลและการเคารพตนเอง หรือชั้นทำตามสัญญา (The Social Contract Legalistic Orientation) ช่วงอายุ 16 ปีขึ้นไป ในช่วงนี้จะเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ความถูกต้องเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาถึงค่านิยมเฉพาะตัวบุคคล โดยคำนึงถึงสภาพการณ์และกฎเกณฑ์ที่มีเหตุผลซึ่งได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ มีทักษะต่อกฎเกณฑ์ในลักษณะที่ยืดหยุ่นได้ ถ้ามีเหตุผลที่เหมาะสมกว่า เคารพมติที่มาจาก การลงความเห็นอย่างเป็นประชาธิปไตย และมีข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกัน บุคคลจะทำตามสัญญาที่ให้กับผู้อื่น โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ และเห็นค่าแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ชั้นที่ 2 ชั้นทำตามหลักอุดมคติสากล (The Universal Ethical Principle orientation) เป็นขั้นในวัยผู้ใหญ่ บุคคลมีความคิดรวบยอดทางนามธรรมเกี่ยวกับสากล ความถูกต้อง คือ ความสำนึกถึงคุณค่าของความถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่บุคคลนั้นได้พิจารณา โดยคำนึงถึงเหตุผลอย่างกว้างขวางตามหลักสากลของผู้ที่เจริญแล้ว คำนึงถึงประโยชน์ของมนุษยชน มีความเชื่อว่า ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน คุณธรรมในขั้นนี้จะเกิดขึ้นได้ ในบุคคลที่มีความเจริญทางสติปัญญาในขั้นสูง มีความรู้และประสบการณ์กว้างขวาง โคลเบอร์กเชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะเป็นไปตามลำดับขั้นจากขั้นที่ 1 ไปจนถึงขั้นที่ 6 จะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้ เพราะการให้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นได้ จะต้องการความสามารถจากขั้นที่ต่ำกว่า ต่อมาได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ๆ เข้าใจประสบการณ์เก่าได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้การให้เหตุผลในขั้นสูงมีมากขึ้นเหตุผล ขั้นที่ต่ำกว่าก็จะถูกใช้น้อยลงและละทิ้งไปในที่สุด พัฒนาการทางจริยธรรมของแต่ละคนไม่จำเป็นต้องไปถึงขั้นสูงสุด อาจหยุดชะงักในขั้นหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญาและประสบการณ์ทางสังคมของบุคคลนั้นๆ

กัญจนค์หัฐ ปิยะกาญจน์ (2553) กล่าวถึง วิธีการพัฒนาความเป็นคนดีและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมไว้ ดังนี้ 1) การให้ความรู้ขั้นสูงสุด วิธีการฝึกฝนเด็กโดยการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นต่ำ ให้สามารถใช้หลักเหตุผลเชิงคุณธรรมขั้นที่สูงขึ้นไป เริ่มจากการศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กเล็กตามทฤษฎีของเพียเจท์ นักจิตวิทยาชาวสวิสได้ใช้วิธีการให้เหตุผลที่เหนือกว่าที่เด็กใช้ ให้เด็กได้

ความรู้ขั้นสูงขั้นกว่าที่ตนมีอยู่เมื่อได้รับเหตุผลใหม่ก็จะนำไปใช้เปรียบเทียบกับเหตุผลเดิม ความไม่สมดุลนี้จะกระตุ้นให้เด็กมีการปรับปรุงโครงสร้างทางความคิดของตนให้เกิดความสมดุลขึ้นใหม่ซึ่งจะช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นที่สูงกว่าขั้นของตนได้ 2) การอบรมทางศาสนา ประเพณีของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเปิดโอกาสให้ชาวบ้านโดยเฉพาะเพศชายมีโอกาสเข้ารับการอบรมทางพุทธศาสนา โดยการบวชเป็นสามเณรและภิกษุในช่วงเวลาที่แตกต่างกันตามสะดวกแต่ที่ปฏิบัติกันมาก คือใช้เวลาประมาณ 3 เดือน ในระยะเข้าพรรษาคือระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนตุลาคมของทุกปี การได้บวชเรียนในวัฒนธรรมไทยถือว่า เป็นการเตรียมบุคคลให้พร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ สามารถรับผิดชอบในหน้าที่การงานครอบครัวและประเทศชาติ ผู้ที่ผ่านการบวชเรียนมาแล้วสังคมถือว่าเป็นผู้ที่มีความเปลี่ยนแปลงทางจิตลักษณะและพฤติกรรมไปในทางที่ลดความเห็นแก่ตัวและเพิ่มการเห็นแก่ส่วนรวม เห็นแก่มนุษยชาติ ผู้ที่ผ่านการบวชเรียนแล้วยังเป็นผู้ที่มีความซาบซึ้งในรสพระธรรมมากกว่าผู้ที่ไม่มีโอกาสใกล้ชิดพระศาสนาอีกด้วย 3) การให้แสดงบทบาท วิธีการนี้เกิดจากความเข้าใจว่า การที่จะเข้าใจผู้อื่นได้ดีนั้นต้องให้เขาได้มีโอกาสสวมบทบาทอื่นๆ นอกเหนือจากที่ตนมีอยู่ วิธีเดียวที่จะทำให้คนได้คิดหรือรู้สึกแตกต่างไปจากที่เขาเป็นอยู่ คือให้เขาแสดงออกในบทบาทที่แตกต่างไปจากเดิม และควรเกี่ยวข้องกับจริยธรรม การสวมบทบาท ได้แก่ การรับเอาทัศนคติของผู้อื่น การรับรู้ในความคิดและความรู้สึกของคนอื่น การนำตนเองไปอยู่ในฐานะของคนอื่นด้วยกระบวนการดังกล่าวจะทำให้มีความคิดกว้างขวางและเกิดความคิดความเข้าใจแตกต่างไปจากเดิมไม่ยึดติดอยู่กับตนเอง 4) การใช้อิทธิพลของกลุ่มให้เกิดความคล้อยตาม การแสดงเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นการยกระดับจิตใจของเด็ก โดยการใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนซึ่งแสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกัน เด็กจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่าง และคล้อยตามลักษณะของเพื่อนไปโดยง่าย นับว่าเพื่อนเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอันมากและ 5) การให้เลียนแบบจากตัวแบบ การใช้ตัวแบบแสดงพฤติกรรมต่างๆ ให้ผู้ถูกทดลองเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้ถูกทดลองแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ตามตัวแบบได้ การจัดตัวแบบให้เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ทดลองวิธีหนึ่ง นอกเหนือจากการเขียนให้อ่านแบบวิธีแรก การให้แสดงบทบาทเพื่อรับคำแนะนำจากเพื่อนหรือให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นที่เหมือนกันเป็นเอกฉันท์จะทำให้ผู้ถูกทดลองคล้อยตามเพื่อนได้มาก การจัดตัวแบบให้เกิดการเลียนแบบเป็นวิธีที่มีการศึกษาค้นคว้ากันมาก นักจิตวิทยาเชื่อว่าการเรียนรู้จากสังคมได้มากที่สุดเป็นวิธีการเดียวที่เด็กทำตามโดยไม่รู้สึกลัวถูกชักจูง ตามทฤษฎีอิทธิพลทางสังคม เป็นวิธีที่มนุษย์ใช้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

วิธีการพัฒนาความเป็นคนดี และส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ดังที่โยธิน จันทร์สว่าง (2552) กล่าวถึง วิธีการพัฒนาความเป็นคนดี และส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมไว้ ดังนี้ 1) ปรับปรุงหลักสูตรการปลูกฝังอบรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับวัยเด็กและพัฒนาวิธีการสอนให้ถูกต้องตามหลักวิชาการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการประเมินผลให้สามารถวัดพัฒนาการทางจริยธรรมได้อย่างแท้จริง 2) จัดสภาพแวดล้อมโรงเรียนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก จัดให้เด็กปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรมที่ปลูกฝังในกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 3) หลักสูตรการฝึกหัดควรเพิ่มวิชาทางจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์อีก 5-10 หน่วยกิต นอกจากนี้ ควรมีการสอนวิชาเอกด้าน “การปลูกฝังอบรมจริยธรรม” 4) ควรมีการสร้างนักวิชาการชั้นสูง ที่จะทำหน้าที่วิจัย สอนและพัฒนาเยาวชนไทยอย่างมีประสิทธิภาพให้มากขึ้น โดยการให้ทุนการศึกษาระดับปริญญาโท และปริญญาเอกทางด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ 5) ให้สถานศึกษาเชิญชวน

บุคลากรทางศาสนาช่วยปลูกฝังจริยธรรม 6) ปรับปรุงระบบการประเมินผลครูโดยไม่เน้นเป้าหมายเชิงปริมาณ ไม่เน้นการประเมินผลกระทบบที่เกิดขึ้นกับตัวเด็กในทันที แต่เน้นการประเมินคุณภาพและปริมาณการจัดกิจกรรมการพัฒนาที่จัดอย่างถูกหลักวิชา 7) การพัฒนาครูประจำการเกี่ยวกับหลักและวิธีการปลูกฝังอบรมจริยธรรม 8) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงานของครูอาจารย์ ลดภาระงานด้านธุรการ เพื่อให้ครู อาจารย์ ดูแลอบรมนักเรียนอย่างใกล้ชิด ให้สวัสดิการความช่วยเหลือและบริการต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดี รวมทั้งติดตามดูแลพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของครูอาจารย์เพื่อแก้ไขปรับปรุง และศึกษา แคมมณี (2554) เสนอแนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะความเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม 3 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 สอนให้เข้าใจให้มีการปฏิบัติจริง ให้รู้จักหาเหตุผลทางจริยธรรมและตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง แนวทางที่ 2 เป็นการสอนที่เป็นกระบวนการสอนต่อเนื่องกันให้ผู้เรียนบรรลุถึงขั้นยอมรับไปปฏิบัติจนเป็นนิสัย แนวทางที่ 3 ควรใช้รูปแบบการสอนหลากหลายวิธีและจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน รวมทั้งใช้อุปกรณ์การสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด

วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี (2550) กล่าวว่า การพัฒนาความเป็นคนดี สามารถกระทำได้ ดังนี้ 1) เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการพัฒนาหลักสูตรปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม 2) เร่งรัดการฝึกอบรมและส่งเสริมความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากร 3) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน สถาบันครอบครัวและหน่วยงานอื่นๆ เผยแพร่งานพัฒนาคุณธรรม 4) ส่งเสริมให้ครอบครัวมีบทบาทในการเลี้ยงดูเพื่อสร้างรากฐานที่ดีงาม 5) ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา รวมทั้งพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาจิตใจ 6) จัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติข้าราชการครูและบุคลากรที่อุทิศเวลาและตั้งใจปฏิบัติงาน 7) ส่งเสริมให้สื่อมวลชนทุกประเภทมีส่วนร่วมในการเผยแพร่และพัฒนาคุณธรรม 8) จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก ให้เด็กได้ปฏิบัติคุณธรรมสม่ำเสมอ 9) มีการวัดและประเมินผลการพัฒนาความเป็นคนดี หรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทุกระยะ 10) นำผลมาปรับปรุงให้นักเรียนมีคุณธรรมที่สมบูรณ์

สรุปได้ว่า การพัฒนาความเป็นคนดี เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามในโรงเรียนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ เช่น การจัดการเรียนการสอน บรรยากาศในชั้นเรียน ความสนใจความถนัด สภาพแวดล้อมและการสนับสนุนของสถาบันครอบครัว นักเรียนต้องได้รับความรู้และมีความสุขจากการเรียน

เกณฑ์ระดับจริยธรรมตามแนวคณะกรรมการโครงการศึกษาจริยธรรมไทย

เกณฑ์นี้แบ่งระดับจริยธรรมออกเป็น 4 ระดับ (สงบ ลักษณะ, 2524) ได้แก่ (1) ทำความดีเพื่อประโยชน์บางประการของตนเองเป็นใหญ่ (2) ทำความดีเพื่อผู้อื่นในวงแคบได้รับผลประโยชน์ เช่น เพื่อญาติพี่น้อง เพื่อนสนิท (3) ทำความดีเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม เช่น ชุมชน ประเทศชาติ (4) ทำความดีเพื่ออุดมการณ์อันเป็นสากล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อยและตัวบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นคน

คุณลักษณะคนดีตามหลักค่านิยม 12 ประการ		
องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นคนดี
ความดีต่อตนเอง	1. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย	ปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ข้อบังคับ เคารพกติกา ไม่ทำผิดกฎหมาย รู้หน้าที่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย ตรงต่อเวลาปฏิบัติกิจชีวิตประจำวัน
	2. กตัญญูต่อพ่อแม่ครูอาจารย์	เคารพพ่อแม่ครูอาจารย์ทั้งต่อหน้า ลับหลัง รักษาชื่อเสียงวงศ์ตระกูลเชื่อฟังปฏิบัติตามคำสอนพ่อแม่ครูอาจารย์ ช่วยแบ่งเบาภาระ
	3. ใฝ่หาความรู้หมั่นศึกษา	มีความพากเพียรแสวงหาความรู้ สนใจร่วมกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง แลกเปลี่ยนถ่ายทอดเผยแพร่ความรู้ นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มุ่งมั่น ตั้งใจเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองบันทึกวิเคราะห์ตรวจสอบ สรุปเป็นองค์ความรู้
	4. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ	ไม่ฉุนเฉียวโกรธง่าย ทนทานต่อความเหนื่อย ความเจ็บปวด รู้จักแยกแยะความดีชั่วรู้สิ่งถูก ละเอียดเกรงกลัวบาป ไม่ทำความชั่ว
ความดีต่อผู้อื่น	5. ซื่อสัตย์ เสียสละอดทน	ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่น ประพฤติตนได้ตามที่พูดหรือคิด สละทรัพย์ สิ่งของ เวลา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น อดทนต่อสิ่งย่ำแย่ ความอยากได้
	6. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย	ทักทายด้วยการไหว้ตามมารยาทไทย ร่วมสืบสานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ใช้ภาษาไทยสื่อสารได้ถูกต้องเหมาะสม
	7. ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ความพอดีต่อความจำเป็นเหมาะสมแก่ฐานะ สามัคคี สร้างความเข้มแข็งครอบครัว ชุมชน รู้จักแยกแยะและเลือกรับวัฒนธรรมอื่น ๆ ใช้ทรัพยากรอย่างรู้ค่า เกิดประโยชน์สูงสุด
	8. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น	ตัดสินใจโดยหลักกฎหมาย/ศีลธรรม นำหลักธรรมมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ไม่พูดเท็จ ไม่หลอกลวง ไม่เห็นแก่ตัว ความหวังดีคือการมองเห็นคุณค่า/ข้อดี มีใจจ้องจับผิดและบั่นทอนคุณค่าของอีกฝ่าย
ความดีต่อสังคม	9. รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	ใช้สินค้าไทย ไม่สนับสนุนสินค้าต่างประเทศ ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่นับถือ ร่วมกิจกรรมวันสำคัญชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่พลเมืองดี
	10. มีความเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็น	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตัดสินใจโดยใช้หลักเสียงข้างมาก เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ปฏิบัติตามข้อตกลง/กฎเกณฑ์ของกลุ่ม

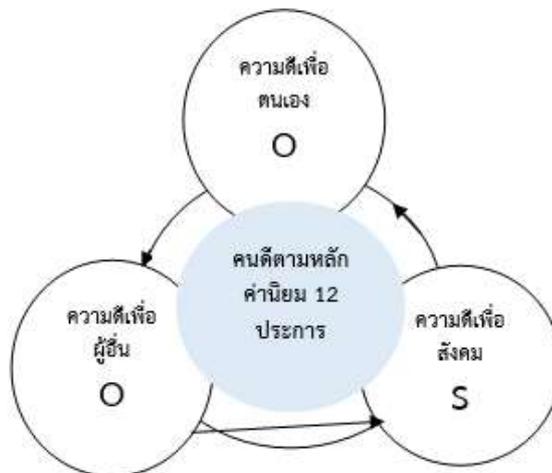
	ประมุข	
	11. มีสติ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสฯ	คิดก่อนทำ คิดก่อนพูด คิดก่อนเขียน กระทำการทำงานด้วยความรอบคอบ ควบคุมการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ สามารถยับยั้งใจตัวเองได้ทั้งกาย วาจา ใจ
	12. คำนึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าตนเอง	ช่วยเหลือกิจกรรมโรงเรียน ชุมชน สังคม ไม่ถือเอาสมบัติส่วนรวมไว้เป็นของตน ร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และประเทศชาติ และ แบ่งปันสิ่งของให้กับผู้ที่เดือดร้อนลำบาก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ ศธ 04010 / ว 13010 ลงวันที่ 29 กันยายน 2555 เรื่อง แนวปฏิบัติเกี่ยวกับค่านิยมหลัก 12 ประการสู่การปฏิบัติสถานศึกษาต้องดำเนินการปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ดังนั้น สถานศึกษาอาจเลือกแนวทางใดแนวทางหนึ่งในการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพและบริบทของตนเอง แนวทางที่ 1 บูรณาการเข้ากับการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ แนวทางที่ 2 บูรณาการในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แนวทางที่ 3 สอดแทรกในกิจวัตรประจำวันของสถานศึกษา แนวทางที่ 4 จัดทำโครงการเพื่อปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

สรุปได้ว่าการปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ข้อบังคับ เคารพทติกา ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ใช้ภาษาไทยสื่อสารได้ถูกต้องเหมาะสม และตรงต่อเวลาในการปฏิบัติหน้าที่รวมถึงมีความพากเพียรแสวงหาความรู้ สนใจร่วมกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ควบคุมการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ สามารถยับยั้งใจตัวเองได้ทั้งกาย วาจา ใจ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและส่วนตนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

สังเคราะห์ออกมาในลักษณะแบบจำลองโอโอเอส (OOS Model) ดังแผนภาพ

ภาพประกอบ 2 องค์ความรู้ แบบจำลองโอโอเอส (OOS Model)

คำอธิบายลักษณะแบบจำลองโอโอเอส (OOS Model) คือ

O = Goodness for Oneself: ความดีเพื่อตนเอง ได้แก่ 1. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย 2. กตัญญูต่อพ่อแม่ครูอาจารย์ 3. ใฝ่หาความรู้หมั่นศึกษา 4. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ

O = Goodness for Others: ความดีเพื่อผู้อื่น ได้แก่ 5. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน 6. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย 7. ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 8. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ ห่วงดีต่อผู้อื่น

S = Goodness for Society: ความดีเพื่อสังคม ได้แก่ 9. รักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 10. มีความเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 11. มีสติ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัส 12. คำนึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าตนเอง

บทสรุป

คุณลักษณะความเป็นคนดี หมายถึง ลักษณะผู้ที่ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรม อันเป็นคุณงามความดีภายในจิตใจและแสดงออกผ่านพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่คนส่วนใหญ่ยอมรับ เป็นการปฏิบัติตามระเบียบ กติกา ข้อตกลง และกฎเกณฑ์ของโรงเรียน ชุมชน และสังคม โดยถูกบ่มเพาะทำให้เป็นความเคยชินในจิตใจได้สำนึกของผู้ปฏิบัติ มีความประพฤติชอบด้วยกายวาจาและใจ ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองขึ้นในสังคม พระบรมราชาบายด้านการศึกษาศาสตร์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูรว่า การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน ได้แก่ 1. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง 2. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง-มีคุณธรรม 3. มีงานทำ-มีอาชีพและ 4. เป็นพลเมืองดี การพัฒนาความเป็นคนดี เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่ดั่งงามในโรงเรียนด้วยค่านิยม 12 ประการ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ เช่น การจัดการเรียนการสอน บรรยากาศในชั้นเรียน ความสนใจความถนัด สภาพแวดล้อมและการสนับสนุนของสถาบันครอบครัว นักเรียนต้องได้รับความรู้และมีความสุขจากการเรียนรู้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กัญจนคหฺฐ ปิยะกาญจน. (2553). “วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน”. (วิทยานิพนธ์พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาชน). คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2558, 20 มกราคม). สถิติคดีเด็กและเยาวชน ปี พ.ศ. 2566. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 24 มีนาคม 2568. <https://voicetv.co.th/read/V0wLhzwp1>

การเมือง. (2556). สถิติคดีเด็กและเยาวชน 2566 เจาะเหตุพฤติกรรม ป้องกันความรุนแรง. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 24 มีนาคม 2568. <https://voicetv.co.th/read/V0wLhzwp1><https://www.thairath.co.th/news/politic/>.

ณัฐกร อินทุยศ. (2556). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตนา เขมมณี. (2554). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ไทยรัฐ. (2568, 5 กุมภาพันธ์). ปธ.สพช. ห่วง ปัญหาทุจริตจุดเมืองไทยป่วย. *ไทยรัฐ*.
<https://www.thairath.co.th/news/politic/489262>
- ธิดารัตน์ จันทะโก. (2556). การศึกษาคุณลักษณะดี เก่ง มีความสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา เรื่องโมลและปริมาณต่อโมล. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเคมี). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญมี แทนแก้ว. (2550). *จริยธรรมกับชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โยธิน จันท์สว่าง. (2552). “สภาพและปัญหาการจัดการกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1”. (*การค้นคว้าอิสระปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา*). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- รัตนาการ วงศ์ศรี. (2550). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปาง พานิชัยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง*. ลำปาง: โรงเรียนลำปางพานิชัยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ลักขณา สริวัฒน์. (2556). *มนุษย์สัมพันธ์*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- วนิดา ไหมพรม. (2560). การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนดีของนักเรียน โดยใช้ “กิจกรรมสร้างสรรค์ 5 ลักษณะ” โรงเรียนตะเคียนวิฑูรย์วิทยาเขต. *รายงานการวิจัย*. สงขลา: สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16.
- วิทยากร เชียงกุล. (2552). *จิตวิทยาในการสร้างความสุข*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สายธาร.
- วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี. (2550). *ความต้องการของครูในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับ นักเรียน*. สมุทรปราการ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2560). *คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม*. พิมพ์ ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แนวทางการพัฒนาและประเมินค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Donton, K. J. (1989). “Parental practices associated with their children’s Moral lessoning development”. *Dissertation abstracts International*, 49(4), 3306-A.
- Kohlberg, L. (1969). *Development of Moral Character and Moral Ideology*. In M. T. Hoffman & L. W. Hoffman (Eds.) *Review of Child Development Research*. Hartford.
- Jean, P. (1962). *The Moral Judgement of Child*. New York: Collier Book.